

Нотатка для заповнення формуляру заяви

I. Що потрібно знати перш ніж почати заповнювати формуляр заяви

Які скарги може розглядати Суд?

Європейський суд з прав людини (далі «Суд») – це міжнародний суд, який може розглядати тільки заяви від осіб, організацій та підприємств, які стверджують, що їхні права, гарантовані Європейською конвенцією з прав людини, були порушені. Конвенція є міжнародним договором, на підставі якого значна кількість європейських держав зобов'язалися забезпечувати певні основоположні права. Ці права викладені в самій Конвенції, а також у Протоколах №№ 1, 4, 6, 7, 12 і 13 до неї. До зазначених протоколів приєдналися лише окремі держави. Вам слід ознайомитись із цими документами, тексти яких додаються.

Суд не може розглядати будь-які скарги. Його повноваження визначені критеріями прийнятності, які викладені в Конвенції і які визначають, хто може подати заяву, коли та з яких питань. Понад 90 % заяв, що розглядаються Судом, визнаються неприйнятними. Тому Вам необхідно перевірити, чи відповідають Ваші скарги критеріям прийнятності, описаним нижче.

Суд може розглянути Вашу справу тільки за наступних умов:

- якщо Ваші скарги стосуються **порушення одного чи декількох прав**, викладених у Конвенції та Протоколах до неї;
- якщо скарги **спрямовані проти держави, яка ратифікувала** Конвенцію чи відповідний Протокол (*певні Протоколи ратифіковані лише деякими державами, тож, будь ласка, перевірте список ратифікацій на веб-сторінці Суду в Інтернеті: www.echr.coe.int/applicants*);
- якщо скарги стосуються фактів, за які несе відповідальність певна державна структура (законодавець, адміністративний орган, суд тощо); Суд не розглядає заяви, спрямовані проти приватних осіб чи недержавних організацій;
- якщо скарги стосуються **фактів чи подій, які мали місце після дати ратифікації** державою Конвенції чи відповідного Протоколу (*дати для кожної держави вказані у списку ратифікацій на сайті Суду в Інтернеті: www.echr.coe.int/applicants*);
- якщо порушення основоположного права стосується **Вас особисто і безпосередньо** (Ви маєте «статус жертви»);
- якщо Ви надали національній правовій системі можливість виправити порушення («вичерпання національних засобів правового захисту»); зазвичай це означає, що, перш ніж звернутися до Суду, **Ви повинні порушити ті самі питання перед національними судами**, включаючи найвищу судову інстанцію. При цьому Ви маєте дотримуватися національних процесуальних вимог, в тому числі термінів оскарження. Вам не потрібно використовувати засоби, які не є ефективними, або вдаватися до дискреційного чи виняткового провадження, що не є частиною звичайної процедури оскарження;
- якщо Ви подали до Суду заповнену належним чином заяву **протягом шести місяців після дати винесення остаточного рішення** на національному рівні. Цей шестимісячний термін зазвичай визначається з дати, коли найвища судова чи адміністративна інстанція, що уповноважена вирішувати Вашу справу, прийняла у ній рішення, або коли Ви чи Ваш юридичний представник були повідомлені про це рішення. Якщо не існує ефективних

засобів захисту щодо Вашої скарги, шестимісячний термін відлічується від дати оскаржуваного акту, події чи рішення. Шестимісячний термін може бути перерваний тільки коли Ви надішлете до Суду повну заяву з додатками, яка відповідатиме вимогам статті 47 Регламенту Суду (див. текст серед Документації для заявників). Термін закінчується в останній день шести місяців, навіть якщо це неділя або офіційний вихідний день. Тобто, формуляр заяви з усією необхідною інформацією та документами повинен бути відправлений до Суду щонайпізніше в останній день шестимісячного терміну, отже Вам слід переконатися в тому, що Ви вчасно відправили Вашу заяву поштою;

- якщо Ваші скарги базуються на вагомих доказах; **Ви повинні обґрунтувати свою заяву:** чітко описати обставини справи та додати на їх підтвердження документи, рішення, медичні довідки, показання свідків тощо;
- якщо Ви можете показати, що предметом Вашої скарги є невиправдане втручання у Ваші основні права. Ви не можете просто поскаржитися на те, що судові рішення неправильне чи що суд допустився помилки; Європейський суд не є апеляційною інстанцією по відношенню до національних судів та не може скасовувати чи міняти їхні рішення;
- якщо ті ж самі скарги раніше не були вже розглянуті Судом чи іншою міжнародною інстанцією.

Слід також зважати на те, що Суд отримує десятки тисяч заяв щороку. Він не має ресурсів для розгляду малозначущих чи повторних скарг, які не стосуються серйозних питань і якими не повинен займатися міжнародний наглядовий орган. Подібні скарги можуть бути визнані неприйнятними через зловживання правом на подання заяви, так само як і у випадках, коли заявник використовує лайливі чи образливі вислови.

Заява так само може бути відхилена, якщо оскаржувані заявником обставини не завдали йому дійсної та суттєвої шкоди, не піднімають нові питання захисту прав людини, які потребують розгляду на міжнародному рівні, та були вже розглянуті національними судами.

Щоб отримати додаткову інформацію щодо цих критеріїв, Ви можете звернутися до юриста чи відвідати сторінку Суду в Інтернеті, де розміщена інформація про критерії прийнятності та відповіді на найбільш поширені запитання.

II. Як заповнити формуляр заяви

- ПИШІТЬ РОЗБІРЛИВО. Бажано надавати друкований текст.
- ЗАПОВНІТЬ ВСІ ПОЛЯ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ВАШОЇ СИТУАЦІЇ. В іншому випадку Ваша заява вважатиметься неповною і не буде прийнята.
- Не використовуйте знаки чи скорочення: чітко поясніть вашу думку словами.
- ВИСЛОВЛЮЙТЕСЬ КОРОТКО.

Мова

Офіційними мовами Суду є англійська і французька але, якщо це зручніше для Вас, Ви можете звернутися до Секретаріату офіційною мовою однієї з країн, які ратифікували Конвенцію. На початковому етапі провадження Ви також можете отримувати кореспонденцію з Суду цією ж мовою. Проте, зауважте, будь ласка, що на подальшій стадії розгляду, а саме якщо Суд вирішить просити Уряд надати письмові зауваження з приводу Ваших скарг, вся кореспонденція з Суду надсилатиметься англійською чи французькою мовою. Вас чи Вашого представника також попросять використовувати англійську чи французьку мову в подальшому листуванні.

Примітка стосовно пунктів, які слід заповнювати у формулярі заяви

Увага: Суд прийме заяву тільки якщо всі пункти формуляру будуть належним чином заповнені і якщо Ви надасте всі необхідні документи, як цього вимагає стаття 47 Регламенту.

Будь ласка, майте це на увазі, коли заповнюватимете формуляр і додаватимете документи на підтвердження Вашої заяви.

Формуляр заяви – як заповнювати кожний розділ

Будь ласка, зауважте, що термінологія, яка використовується у формулярі заяви та нотатках, ґрунтується на Конвенції. Використання тільки чоловічого чи жіночого роду не має на меті виключити будь-яку особу.

Віконце для штрих-коду

Якщо в попередньому листуванні з Судом за Вашою скаргою Ви отримали наклейки зі штрих-кодом, Вам слід наклеїти одну з них у віконце у верхньому лівому куті на першій сторінці формуляру.

А. Заявник (фізична особа)

Ця частина стосується заявника, який є фізичною особою, на відміну від юридичних осіб, таких як підприємства чи організації (розділ В). Громадянам України слід зазначити прізвище, ім'я та по-батькові українською так, як вони записані у паспорті громадянина України (з наданням копії відповідної сторінки паспорта).

1-8. Якщо заявників декілька, слід надати інформацію про кожного з них на окремому аркуші та пронумерувати кожного з заявників. Дивіться також далі розділ «Групова заява чи одна заява з декількома заявниками»

В. Заявник (юридична особа)

Цей розділ стосується заявників, які є юридичними особами – підприємств, неурядових організацій, об'єднань тощо.

9-15. Тут необхідно вказати повну офіційну назву організації-заявника та її контактні деталі. Якщо таких заявників декілька, Вам треба надати інформацію про кожного з них на окремому аркуші та пронумерувати кожного з заявників.

Ідентифікаційний номер: будь-ласка, вкажіть офіційний ідентифікаційний код або номер, присвоєний юридичній особі за офіційним реєстром, якщо такий існує.

Слід також зазначити, в залежності від випадку, дату реєстрації чи створення юридичної особи з метою полегшення їхньої ідентифікації.

Групові заяви чи одна заява з декількома заявниками

Якщо заявник чи представник подає скарги від імені декількох заявників і якщо ці скарги базуються на різних фактах, для кожного з заявників треба повністю заповнити окремий формуляр заяви. До кожного формуляру слід додати документи, які стосуються саме цього заявника.

Якщо заявників більше п'яти, представник має надати, крім формулярів і документів, таблицю з докладною інформацією щодо кожного заявника. Зразок таблиці можна завантажити на веб-сторінці Суду: www.echr.coe.int/applicants. Якщо представник є юристом, він має надати цю таблицю в електронному вигляді (на диску чи USB флеш-накопичувачі).

Якщо справа стосується великої групи заявників чи заяв, Секретаріат може скерувати заявників або їх представників надати текст заяви або копії документів в електронному чи іншому вигляді. Секретаріат також може дати певні вказівки з метою спрощення, більшої ефективності

та прискорення розгляду заяв.

У разі невиконання вказівок Секретаріату щодо форми чи способу подання групових заяв або заяв з великою кількістю заявників, справу може не бути передано на розгляд Суду (згідно зі статтею 47 § 5.2 Регламенту).

С. Представник(и) заявника

Якщо представник – не юрист

16-23. Деякі заявники можуть вирішити не брати чи можуть бути нездатними брати безпосередню участь у провадженні з причин, таких як стан здоров'я чи недієздатність. Вони можуть бути представлені особою, яка не має юридичної освіти. Наприклад, один з батьків може представляти дитину, опікун, родич або співмешканець може представляти заявника, якому складно взяти участь у розгляді з практичних причин або за станом здоров'я (наприклад, коли заявник госпіталізований або ув'язнений). В такому випадку представник має вказати з яких причин він представляє заявника чи який є його зв'язок із заявником, а також надати інформацію про себе та свої контактні дані.

Офіційний представник чи особа, уповноважена діяти від імені організації-заявника

16-23. Якщо заяву подає організація чи компанія, листуватися з Судом від її імені повинна уповноважена особа, наприклад, представник компанії, голова чи директор. Наскільки це можливо, така особа повинна надати документальне підтвердження своїх повноважень на подання заяви від імені організації чи підприємства.

Юридичний представник

24-30. Юрист, який представляє заявника перед Судом, повинен надати інформацію про себе, а також вичерпну контактну інформацію. На стадії подання заяви допомога юридичного представника може бути бажаною, але не є обов'язковою. Заявникові повідомляють коли його справа досягає стадії розгляду, на якій вимагається участь юридичного представника. На цьому етапі – етапі прийняття рішення Судом про повідомлення відповідного Уряду про справу з метою надання письмових зауважень, – Ви можете звернутися до Суду із запитом на отримання фінансової допомоги для оплати юридичних послуг. Така допомога надається заявникам, які не мають достатньо коштів на оплату послуг юридичного представника, за умови, що його участь необхідна для належного ведення справи. Інформація про це надсилається заявникам у відповідний момент.

Довіреність

31. Заявник, який є фізичною особою, повинен надати своєму представнику довіреність на представлення його інтересів в Суді. Довіреність не потрібна, якщо, наприклад, заявником є дитина, або якщо заявник є неправоздатним та не може підписати її. Якщо представник, який не є юристом, призначає юридичного представника від імені заявника, котрий не може підписати довіреність, представник має підписати її від імені заявника.

31. Представник юридичної особи, яка подає заяву, повинен підписати довіреність, щоб дозволити юридичному представнику діяти від імені організації.

32. Дата, яку слід вказати, – це дата підпису заявником (для фізичних осіб) чи представником (для юридичних осіб).

D. Держава чи держави, проти яких подається заява

33. Поставте відмітку навпроти держави чи держав, проти яких подається заява.

Це має бути держава, яку Ви вважаєте відповідальною за ті обставини, на які Ви скаржитесь. Будь ласка, майте на увазі, що подати заяву в Суд можна тільки проти держав, перелічених у списку, оскільки тільки вони приєдналися до запровадженої Конвенцією системи.

Е., F. і G.: Предмет заяви

34-40. Висловлюйтеся коротко. Викладіть основну інформацію стосовно Вашої справи: ключові факти та рішення і яким чином були порушені Ваші права, не вказуючи обставини, що не мають безпосереднього відношення до Ваших скарг, та другорядні питання. Уникайте довгих цитат: Ви завжди можете зробити посилання на копію документа, яку Ви надсилаєте разом з формуляром. Обставини справи та Ваші скарги повинні бути викладені у відповідних розділах формуляру для того, щоб Суд міг визначити характер та обсяг Вашої заяви, не звертаючись до інших матеріалів.

Хоча заявникові дозволяється надавати додаткову інформацію щодо обставин справи та скарг на окремих аркушах, що додаються до формуляру заяви, об'єм такої інформації не повинен перебільшувати 20 сторінок (не враховуючи копії рішень та інших супровідних документів). Будь ласка, зауважте, що якщо Суд пропонує Уряду держави-відповідача надати свої зауваження, заявникові надається можливість представити докладні аргументи у відповідь.

Всі додаткові матеріали:

- мають бути такими, що можна легко прочитати;
- якщо документи надруковані, розмір шрифту у тексті має бути не менше 12 пунктів, а в примітках – не менше 10 пунктів;
- якщо Ви додаєте супроводжувальні документи, прохання використовувати формат А4 і залишати поле не менше 3,5 см;
- сторінки мають бути послідовно пронумеровані;
- текст має бути розділений на пронумеровані абзаци.

За загальним правилом, будь-яка інформація, що міститься у формулярі заяви та в супровідних документах, які надаються Секретаріату, зокрема інформація про заявника чи інших осіб, буде **доступною громадськості**. Крім того, ця інформація може бути опублікована в базі даних Суду (HUDOC) в Інтернеті, якщо Суд включить її до викладення фактів в момент повідомлення Уряду-відповідача про справу, до рішення щодо прийнятності справи чи про її вилучення зі списку справ, або ж до рішення щодо суті справи. Зважаючи на це, Вам слід надати лише ті дані про Ваше приватне життя чи приватне життя третіх осіб, які необхідні для розуміння суті справи.

Крім того, якщо Ви не бажаєте оприлюднення даних про Вашу особу, Вам потрібно зробити відповідну заяву і викласти підстави для такого відступу від загального правила про вільний доступ до інформації в процесі судового розгляду. Суд може дозволити **анонімність** лише у виняткових та обґрунтованих випадках.

Е. Описання фактів

34-36. Висловлюйтесь ясно і коротко. Вкажіть точні дати.

Викладайте інформацію в хронологічному порядку. Опишіть події в послідовності, в якій вони відбулися.

Якщо Ваші скарги стосуються різних предметів (наприклад, різних судових проваджень), будь ласка, опишіть факти в кожному епізоді окремо.

На підтримку Вашої справи Ви повинні надати документи, зокрема копії відповідних рішень чи документальні підтвердження дій, на які Ви скаржитесь. Наприклад, повідомлення про виселення чи рішення про вислання. Вам слід також надати документальне підтвердження Ваших скарг, наприклад, медичні довідки, показання свідків, стенограми, документи, які

підтверджують право власності, чи довідки про період перебування під вартою. Якщо Ви не можете отримати копії певних документів, Вам слід пояснити, чому це неможливо.

F. Заява про порушення Конвенції та/або Протоколів до неї і Ваші доводи

37. На підтримку кожної скарги потрібно вказати статтю Конвенції чи Протоколу, на порушення якої Ви скаржитеся, і коротко пояснити, як вона була порушена.

Поясніть якомога точніше, на що саме Ви скаржитеся в рамках Конвенції. Вкажіть, на які положення Конвенції Ви посилаєтеся та поясніть, яким чином описані Вами факти порушують ці положення. Такі пояснення слід дати для кожної скарги.

Зразок:

Стаття 6 § 1: цивільне провадження за моїм позовом про компенсацію шкоди було необґрунтовано довгим, оскільки воно тривало понад десяти років: з 10 січня 2002 р. по 25 квітня 2012 р.

G. Інформація про вичерпання національних засобів правового захисту та дотримання шестимісячного терміну (стаття 35 § 1 Конвенції)

38. В цьому розділі Вам потрібно показати, що Ви дали державі можливість виправити ситуацію, перш ніж звернутися до міжнародної юридичної установи, якою є Суд. Це означає, що Вам треба пояснити, що Ви використали доступні ефективні засоби правового захисту у відповідній країні.

Для кожної скарги в рамках Конвенції чи Протоколів, будь ласка, вкажіть наступне:

- точну дату остаточного рішення, назву суду та тип рішення;
- дати рішень, прийнятих судами попередніх інстанцій, які передували остаточному рішенню;
- номер справи у національному провадженні.

Не забудьте додати копії всіх рішень, прийнятих судами чи іншими уповноваженими органами, починаючи з першої і до останньої інстанції; Вам треба також надати копії Ваших позовів чи скарг, в тому числі апеляційних, поданих в суди, щоб показати, що Ви порушували питання, що складають суть Ваших скарг за Конвенцією, на кожному рівні юрисдикції.

Вам треба також показати, що кожна з Ваших скарг була подана до Європейського Суду протягом шести місяців з моменту прийняття остаточного рішення в процесі вичерпання національних засобів захисту щодо цієї скарги. Тому вирішальне значення має визначення дати остаточного рішення. На доказ цього Ви маєте надати копію остаточного рішення, в якому така дата зазначена. Якщо ж Ви не отримали копію остаточного рішення в день коли воно було винесене чи проголошене, на підтвердження дати сповіщення Вас про таке рішення, Ви маєте надати, наприклад, документ з датою отримання або копію рекомендованого листа чи конверта. Якщо належних засобів правового захисту не існує, Вам треба показати, що Ви подали скаргу протягом шести місяців від дати акту, заходу чи рішення, на яке Ви скаржитеся, і надати документальне підтвердження дати такого акту, заходу чи рішення.

39-40. В цьому розділі Вам треба вказати, чи існує доступний засіб правового захисту, який Ви не використали. Якщо так, поясніть, чому Ви до нього не звернулися.

Більш детальну корисну інформацію щодо вичерпання засобів національного правового захисту і дотримання шестимісячного терміну можна знайти в «Практичному посібнику щодо прийнятності заяв»: www.echr.coe.int/applicants.

Н. Інформація про розгляд скарг в інших міжнародних установах (якщо такі скарги подавалися)

41-42. Вам треба вказати, чи подавали Ви заяву з цими ж скаргами до інших міжнародних інстанцій для розслідування чи врегулювання, наприклад, в органи ООН, такі як Міжнародна організація праці чи Комітет з прав людини, або до міжнародної арбітражної установи. Якщо так, Вам слід зазначити подробиці, включаючи назву органу, до якого подавалися скарги, дати і докладну інформацію щодо проваджень, які велися, та рішень, які були прийняті. Будь ласка, додайте копії відповідних рішень та інших документів.

43-44. Якщо раніше Ви вже подавали заяву до Суду:

Вам треба також зазначити, чи Ви як заявник маєте або мали раніше інші заяви в Суді і, якщо так, вказати їх номери. Ця інформація має величезне значення, оскільки вона дозволяє Суду знайти саме ту з Ваших заяв, якої стосується Ваша кореспонденція, долучити її саме до цієї справи і належним чином опрацювати всі заяви, відкриті на Ваше ім'я.

I. Список супровідних документів

45. Ви повинні додати пронумерований і складений в хронологічному порядку список всіх рішень та ухвал, згаданих в розділах E, F, G та H формуляру, з підтвердженням набуття ними чинності, а також інших документів, які Ви бажаєте надати на розгляд Суду як докази на підтримку Ваших заяв про порушення Конвенції (стенограми, показання свідків, медичні довідки, довідки про стан виконання судових рішень тощо).

Ви повинні надати повні і розбірливі *копії* всіх документів.

Суд не повертає документи. Тому це у Ваших інтересах надсилати тільки копії, а не оригінали.

Ви повинні:

- впорядкувати всі документи по датах і провадженнях;
- послідовно пронумерувати сторінки;
- НЕ скріпляти, НЕ зшивати і НЕ склеювати документи.

УВАГА: Зробити вчасно все необхідне, щоб одержати інформацію і документи, потрібні для подання повної заяви, є обов'язком заявника. Якщо Ви не надасте один чи декілька необхідних документів і не вкажете поважної причини, через яку Ви не змогли це зробити, Ваша заява вважатиметься неповною і не буде розглянута Судом.

Декларація і підпис

47-48. Заявник або уповноважений представник повинен підписати декларацію. Інші особи не можуть робити це замість них.

49. Призначення особи, з якою ведеться листування

Секретаріат листується тільки з одним заявником чи з одним представником. Якщо заявників декілька і вони не призначили представника, один з них повинен бути вказаний як особа, з якою листуватиметься Секретаріат. Якщо заявник представлений, Секретаріат листуватиметься лише з одним представником. Тобто, якщо, наприклад, заявник має більш ніж одного юридичного представника, він повинен визначити який з юридичних представників листуватиметься з Судом.

III. Інформація про подання заяви та її підготовка до розгляду

A. Як подати заяву

Заяви до Суду надсилаються тільки поштою (не по телефону). Це означає, що формуляр заяви в паперовій версії з оригіналом підписів заявника чи заявників та/або їх уповноваженого представника (представників) треба надіслати поштою. Заява, надіслана факсом, не вважається повною, оскільки Суд потребує заяву з оригіналом підпису. **Вам не потрібно приїжджати в Страсбург особисто і представляти Вашу справу усно.**

Формуляр заяви можна завантажити на сайті Суду: www.echr.coe.int/applicants.

Адреса, на яку треба відіслати формуляр заяви:

The Registrar
European Court of Human Rights
Council of Europe
67075 STRASBOURG CEDEX
FRANCE

B. Підготовка справи до розгляду

Суд відкриє досьє за Вашою заявою, до якого долучатимуться надіслані Вами листи і документи. Це буде зроблено тільки якщо Ви надішлете належним чином заповнений формуляр і супровідні документи.

Після отримання формуляру заяви Секретаріат Суду перевірить, чи містить він всю необхідну інформацію та документи. Якщо заява неповна, Вам буде надісланий лист, в якому буде зазначено, що вимоги статті 47 Регламенту не було дотримано. В таких випадках Секретаріат не відкриває досьє і не зберігає документи. Якщо Ви бажаєте, Ви можете подати нову заяву, тобто знову надіслати належним чином заповнений формуляр заяви та копії всіх необхідних документів і рішень, навіть якщо Ви вже надіслали їх раніше. Часткові подання не прийматимуться.

Секретаріат не надає інформації щодо законодавства держави, проти якої Ви подаєте заяву, юридичних порад стосовно заяви чи тлумачення національного законодавства.

Перш ніж відправити свою заяву, залиште собі її повну копію. Таким чином, якщо Секретаріат поінформує Вас про те, що заява є неповною, Ви зможете, за бажання, швидше і без труднощів подати нову заяву. Якщо перша заява, яка є неповною, не була прийнята, у заявника може не залишитися досить часу, щоб подати нову заяву до завершення шестимісячного терміну. Тому Вам слід подбати про те, щоб повна заява і супровідні документи надійшли вчасно.

Якщо наданий Вами формуляр був заповнений належним чином, Ви можете отримати відповідь від Секретаріату, в якій буде вказано, що **за Вашою заявою було відкрито досьє, номер якого треба зазначити в усій подальшій кореспонденції**. Вам також надішлють набір наклейок зі штрих-кодом, які треба буде наклеювати на листи, які Ви надсилатимете в Суд.

Секретаріат може також звернутися до Вас із проханням надати додаткову інформацію чи пояснення. Вам бажано надавати відповіді на запити Секретаріату без затримки, оскільки неповні нові досьє, які не можуть бути розглянуті, знищуються через шість місяців, якщо відповідь від заявника не надходить.

Крім того, просимо зауважити, що, коли справу призначено до розгляду в Суді і заявник не відповідає на лист Секретаріату із запитом про інформацію чи документи, Суд може дійти висновку, що заявник не зацікавлений у подальшому розгляді справи. Внаслідок цього справа

може не розглядатися Судом або бути визнана непринятною чи вилучена з реєстру справ, які перебувають на розгляді Суду.

С. Безкоштовний розгляд справ

Розгляд Вашої справи – **безкоштовний**. Вас своєчасно повідомлять про будь-яке рішення, винесене Судом у Вашій справі.